

## **Història i cultura de les religions**

Les creences i pràctiques religioses juguen un paper important en el comportament de moltes persones, a la vegada que ajuden a explicar la configuració dels grups humans i les societats, en el passat i en el món d'avui. A més de constituir un conjunt d'idees, preceptes i rituals per als fidels que les practiquen, les religions influencien les estructures i pràctiques socials, el món del pensament i de l'art, així com els codis de conducta individual i col·lectiva que deriven de les seves respectives concepcions sobre l'ésser humà i el món.

Aquesta perspectiva atorga al fenomen religiós un paper rellevant a l'hora de conèixer l'evolució de les societats i comprendre alguns esdeveniments significatius del present, tant d'ordre polític com social i cultural. Ara bé, en el món actual assistim, més que a d'altres èpoques, a un pluralisme que afecta també a les religions. Simultàniament, es dona una progressiva secularització de la societat i un increment del nombre i difusió de les creences. D'aquesta manera, la realitat contemporània inclou una gran diversitat de creences religioses i no religioses, i un pluralisme religiós igualment extens que mostra, a més, canvis en el paper i la importància de les distintes religions. Conèixer la seva influència i impacte sobre les persones i la societat és fonamental per arribar a comprendre el món en què vivim.

La matèria d'història i cultura de les religions, que es cursa amb caràcter voluntari, concep les creences religioses i, més concretament, les religions organitzades, com a components de la civilització, i les estudia a la llum de la metodologia de les ciències socials. Amb aquesta matèria es pretén apropar l'alumnat al coneixement de les principals religions i a la comprensió de la seva influència sobre la societat, la política i les formes de vida dels pobles on sorgeixen i es desenvolupen. Això implica estudiar les relacions de la religió amb els elements de la cultura a través dels quals s'expressa (l'art i la literatura) i amb aquells altres amb els què, sovint, entra en conflicte (la filosofia, la ciència, la política o la moral).

La matèria fa un estudi de les religions des d'un enfocament no confessional; per tant, no es proposa una aproximació des de la vivència religiosa, ni tampoc des de postures agnòstiques o atees. Aspira a mostrar a l'alumnat el pluralisme ideològic i religiós del món en què hi viu, a partir del coneixement dels trets significatius de les principals religions i la seva presència en el temps i en les societats actuals, a la vegada que dona importància a la llibertat de consciència i la llibertat religiosa com a elements essencials d'un sistema de convivència. Així mateix, busca desenvolupar actituds de respecte cap a les persones amb creences religioses o sense, tenint com a principal referència ètica els drets reconeguts en la Declaració Universal Dels Drets Humans i en el marc de la Constitució espanyola i de l'Estatut d'autonomia de Catalunya. Es tracta, en resum, de proporcionar a l'alumnat un millor coneixement de la realitat del món en què viu i d'afavorir la convivència en l'actual societat plural.

En els tres primers cursos de l'etapa s'estudia la diversitat de creences i pràctiques religioses que s'han donat al llarg de la història, atenent també a la distribució espacial i quantitativa de les religions en el món d'avui, caracteritzant les principals religions i la seva projecció en la societat, l'art i la vida dels pobles. La importància d'algunes religions històriques en la configuració de la nostra cultura i del món actual exigeix aprofundir en les grans religions monoteistes i, en particular, en la tradició jueva i cristiana, que fonamenten moltes manifestacions artístiques i culturals del món occidental. En el cas de l'estat espanyol, la presència d'elements de tradició musulmana és, també, molt significativa.

Al quart curs s'aborda l'estudi de les religions en la seva doble dimensió, personal i social. Com a opció personal, les religions comparteixen l'espai plural de les creences en un món progressivament secularitzat, on cal respectar les persones creients i no creients, així com les raons en què fonamenten les seves respectives conviccions. En la seva dimensió social, les religions han col·laborat a canviar el món i la història, han modificat les visions de la realitat i han influït, i continuen fent-ho, sobre la societat, la política, el pensament filosòfic i científic, la moral, els costums i els rituals socials. Per aquesta raó, el programa contempla analitzar les relacions entre les religions i els estats, així com algunes tensions i conflictes que inclouen entre les seves causes raons de tipus religiós. També es proposa la reflexió sobre la relació de les religions amb els Drets Humans, la Constitució espanyola i l'Estatut d'autonomia de Catalunya, que constitueixen els referents comuns dels valors compartits per les persones creients i no creients.

En definitiva, amb aquesta matèria es pretén apropar l'alumnat a un element clau de la societat i la cultura, que és també un aspecte fonamental del comportament humà. A través d'aquesta aproximació al fet religiós i la seva presència a la societat i la història, l'alumnat ha de créixer conceptualment i madurar des del punt de vista moral, finalitats pròpies de tot procés educatiu.

## **OBJECTIUS**

L'ensenyament de la història i cultura de les religions a l'educació secundària té com a objectiu el desenvolupament de les capacitats següents:

1. Conèixer el fet religiós en les seves diferents manifestacions i identificar els trets bàsics de les grans religions com a mitjà que ajudi a comprendre la pluralitat religiosa existent en la societat actual.
2. Valorar el dret a la llibertat de pensament, de consciència i de religió i manifestar actituds de respecte cap a les diverses formes de religiositat i laïcisme, tot rebutjant qualsevol tipus d'injustícia o discriminació.
3. Comprendre l'origen i desenvolupament de les religions en el context polític, social i cultural en què van sorgir i relacionar-les amb la trajectòria dels pobles que les van adoptar en les diferents facetes de la seva realitat històrica.
4. Reconèixer que les manifestacions culturals i artístiques i les tradicions religioses són una part del patrimoni cultural dels pobles, assumir la

responsabilitat que suposa conservar-les i valorar-les com un recurs per a l'enriquiment personal i comunitari.

5. Elaborar un judici raonat en relació a la influència de les religions sobre la política, la societat, els costums i la moral de les persones i dels pobles.
6. Afavorir la convivència i la comunicació entre els individus i grups d'una societat, amb creences i pràctiques religioses i no religioses plurals.
7. Adquirir un pensament crític, desenvolupar un criteri propi i habilitats per defensar les pròpies idees, a través d'una argumentació documentada i raonada, així com valorar les raons i els arguments dels altres.
8. Reconèixer els trets i fets més significatius de les religions que més han influït en la història i la cultura d'Espanya i Catalunya i les seves principals aportacions a l'evolució política, cultural i social del nostre país.

## **Primer curs**

### **Història i cultura de les religions. De primer a tercer.**

#### **CONTINGUTS**

##### **Societat, cultura i religió de les societats prehistòriques al món clàssic**

- Caracterització de les creences i pràctiques religioses de la prehistòria, de les primeres civilitzacions urbanes del Proper Orient i de l'època clàssica.
- Establiment de relacions entre les pràctiques religioses de l'Antiguitat i les circumstàncies geogràfiques, històriques i culturals en què van aparèixer.
- Identificació d'algunes produccions artístiques de la prehistòria i de l'Antiguitat relacionades amb pràctiques religioses i funeràries.
- Lectura i anàlisi d'algunes pregàries religioses i narracions mitològiques de l'Antiguitat.
- Reconeixement de la influència de les religions antigues sobre alguns aspectes de la cultura occidental, al llarg del temps i en el món d'avui.

##### **Societat, cultura i religió a les civilitzacions de l'Extrem Orient**

- Caracterització de les religions de l'Índia, la Xina i el Japó, el moment històric en què van aparèixer, el seu cos doctrinal, les pràctiques religioses i la moral.
- Identificació d'algunes produccions artístiques relacionades amb les religions esmentades.
- Lectura i anàlisi d'algun text sagrat de les religions orientals.
- Reconeixement de la presència i influència de les religions orientals a l'actualitat, i la seva projecció a Occident, especialment a Catalunya.

##### **Societat, cultura i religió a les civilitzacions americanes**

- Caracterització de les cultures asteques, maies i inques, les seves creences religioses i l'expressió a través de l'art i la literatura.
- Valoració crítica de la introducció del cristianisme al continent americà.

## **Segon curs**

### **Continguts**

#### **Les grans religions monoteistes: judaisme, cristianisme i islam**

- Caracterització de la religió jueva, el moment històric en què va aparèixer, el seu cos doctrinal, les pràctiques religioses i la moral.
- Lectura i anàlisi d'alguns textos sagrats, pregàries i narracions de la Bíblia jueva i reconeixement dels espais i símbols religiosos del judaisme.
- Caracterització de la figura de Jesús i de la religió cristiana, el moment històric en què va aparèixer, el seu cos doctrinal, les pràctiques religioses i la moral.
- Lectura i anàlisi d'alguns textos sagrats, pregàries i narracions de l'Antic i el Nou Testament i reconeixement dels espais i símbols religiosos del cristianisme.
- Caracterització de la figura de Mahoma i de la religió islàmica, el moment històric en què va aparèixer, el seu cos doctrinal, les pràctiques religioses i la moral.
- Lectura i anàlisi d'alguns textos sagrats, pregàries i narracions de l'Alcorà, i reconeixement dels espais i símbols religiosos islàmics.
- Reconeixement de l'arrel comuna dels monoteismes jueu, cristià i islàmic i valoració crítica dels conflictes que s'han produït entre ells al llarg de la història i en l'actualitat.

#### **Evolució històrica de les religions monoteistes**

- Anàlisi crítica de l'evolució i l'expansió del cristianisme i de l'islam al llarg del temps. Identificació de les causes i conseqüències de la diàspora jueva.
- Valoració positiva de la convivència interreligiosa en els espais i moments de la història en què s'ha donat.
- Reconeixement de la influència dels monoteismes jueu, cristià i islàmic sobre l'art, la música, la societat, la moral i les concepcions del món, al llarg del temps i en l'actualitat.

## **Tercer curs**

### **Continguts**

#### **Anàlisi del fet religiós**

- Classificació de les religions (politeisme, monoteisme i religions sense déu).
- Identificació i interpretació dels mitjans a través dels quals s'expressen les religions (textos i espais sagrats, rituals, símbols, pregàries, codis morals, vida després de la mort).
- Relació entre les creences i les pràctiques religioses, i entre la dimensió individual i social de les religions.
- Reconeixement d'alguns aspectes de l'organització i administració del fet religiós (comunitats i mediadors).
- Caracterització de la manera de pensar de la persona religiosa i de la que no ho és, i distinció entre la indiferència religiosa, l'agnosticisme i l'ateisme.
- Reconeixement de la influència de la religió en algunes manifestacions artístiques, la manera de veure el món, la moral i la vida quotidiana.
- Respecte per les idees i les conductes de la persona religiosa i la no religiosa, i rebuig de les que són contràries als drets humans.

#### **Les religions en el món actual**

- Reconeixement del pluralisme religiós en el món actual i anàlisi de la distribució relativa de les religions als diferents països i continents.
- Identificació dels trets comuns i les diferències entre les principals religions del món.
- Valoració crítica de les actituds integristes i fonamentalistes relacionades amb les creences religioses.
- Caracterització del fenomen religiós a Catalunya en l'actualitat, considerant la seva presència en la societat actual i la seva diversitat.

#### **CRITERIS D'AVALUACIÓ**

- Conèixer el caràcter universal del fenomen religiós, així com la varietat de creences i pràctiques religioses que han sorgit al llarg de la història.
- Reconèixer la pluralitat cultural i religiosa existent en el món, identificant els trets fonamentals de la distribució geogràfica de les grans religions en l'actualitat.

- Descriure alguns mites significatius de diferents religions establint comparacions entre ells i identificant la seva possible influència en la nostra tradició cultural, posant alguns exemples.
- Caracteritzar els trets significatius de les religions monoteistes i la seva projecció sobre alguns aspectes de les societats en les quals han sorgit i s'han desenvolupat.
- Explicar les relacions existents entre el judaisme, el cristianisme i l'Islam, posant de manifest la seva tradició comuna i els seus trets característics diferencials.
- Reconèixer la concepció subjacent sobre aspectes significatius relacionats amb la vida de les persones en alguns rituals de diferents religions i la seva pervivència en la tradició cultural dels pobles.
- Caracteritzar alguns edificis sagrats que identifiquen diferents religions, la seva funció i elements rellevants, reconeixent-los com a manifestacions del patrimoni artístic i posant algun exemple proper.
- Posar exemples de produccions escrites, plàstiques o musicals, de diferents èpoques, vinculades a creences, celebracions, rituals o d'altres expressions religioses, apreciand els seus valors estètics i valorant la seva contribució al patrimoni cultural.
- Realitzar un treball, individual o en grup, sobre algun aspecte de les religions estudiades, que analitzi la informació obtinguda, estableixi comparacions i arribi a algun tipus de conclusió raonada.
- Participar en debats i defensar amb arguments les pròpies conviccions religioses o no religioses, mostrant respecte per les conviccions dels altres.

## **Història i cultura de les religions. Quart curs.**

### **CONTINGUTS**

#### **Les religions com a fet personal**

- Reconeixement de la funció explicativa, normativa i salvífica de les religions per als fidels.
- Distinció entre l'actitud religiosa i no religiosa. Caracterització del punt de vista teista, ateu i agnòstic.
- Identificació de la influència de la religió en el comportament individual i social. Distinció entre ètiques religioses i no religioses.

#### **Les religions com a fet social i cultural**

- Caracterització de les religions com a components de la cultura i de la seva presència i influència en les societats.
- Identificació d'alguns comportaments socials (costums, normes, rituals o festes) que tenen origen en la religió o estan influïts per ella.
- Valoració de la secularització i la laïcitat de les societats modernes.
- Distinció entre els estats confessionals i laics, i explicació del cas espanyol.
- Identificació d'algunes tensions i conflictes d'arrel religiosa en el marc de la política, el pensament o la moral, al llarg del temps i a l'actualitat.
- Respecte pel pluralisme cultural i religió de les societats actuals i valoració de la necessitat de convivència entre creients i no creients i del diàleg interreligiós.
- Identificació dels drets fonamentals que donen suport a la llibertat de creences i reconeixement de la seva presència a la Constitució espanyola i a l'Estatut d'Autonomia de Catalunya.

### **CRITERIS D'AVUACIÓ**

- Identificar alguns dels interrogants i misteris de l'existència humana i relacionar-los amb creences i actituds personals de tipus religió i no religió.
- Cercar exemples de comportaments humans i explicar-los considerant el seu possible fonament religió o no religió.
- Caracteritzar les creences i pràctiques religioses com a fenòmens culturals universals i explicar alguns elements comuns a totes elles, malgrat la seva diversitat.

- Identificar la influència de la religió en algun aspecte concret de l'organització social a l'actualitat i al llarg del temps.
- Participar en debats i defensar amb arguments les pròpies conviccions religioses o no religioses, adoptant una visió oberta, flexible i dialogant en relació a la pluralitat cultural i religiosa de la societat i valorant la contribució del diàleg interreligiós.
- Caracteritzar els diferents tipus d'estat en funció de la seva relació amb la religió, posant alguns exemples i explicant el cas de l'estat espanyol.
- Descriure alguna situació, actual o històrica, en la qual hi hagi controvèrsia entre el plantejament religiós i el científic o el filosòfic, explicitant arguments que avalin una o altra posició.
- Realitzar un treball, individual o en grup, sobre alguna situació de conflicte, actual o del passat, en el qual es manifestin conflictes de tipus religiós, analitzant algunes de les seves causes i conseqüències, i utilitzant fonts d'informació contrastades.
- Identificar i rebutjar, a partir de l'anàlisi de fets històrics o actuals, situacions d'intolerància o discriminació cap a les persones per les seves creences, religioses o no religioses.
- Reconèixer els drets humans com a principal referència ètica per a la conducta humana, amb independència de les creences de les persones i dels col·lectius.